

حکومتنا ههريما كوردستانى-عراق
وهزارهتا پهروهردى
ريشه بهريا گشتى يا پرۆگرام و چاپه مه نيبيا

بابه تين كومه لايه تى

بۆ پۆلا چوارى بنه رته

دانانا

ليژنه كى ل وهزارهتا پهروهردى

ليژنرينا

رشيد محمد طاهر حسن

فارس رشيد جانگير

چاپا هفتى

۲۷۱۵ كوردى

۲۰۱۵ زايينى

۱۴۳۶ مشهختى

پیداچوونا زمانی: مهجید محمەد سهعید باجلوری
سهریه رشتی زانستی یی چاپی: وهیسی صالح حمەد ئەمین
عومەر علی شەریف
فارس رشید جانگیر
سهریه رشتی هونەری یی چاپی: عثمان پیرداود کواز - سعد محمد شریف صالح
دیزاین و بەرگ: ئامانج اسماعیل عبیدی
جێبه جێکرنا بژاره کرنا هونەری: عدنان أحمد خالد

دەسپىكا جوگرافيا

پشكا ئىكى

زەوى (ئەرد)

روویئ نهردی

بلند و نزمییا نهردی

(چیا)

پارستهکی بلند و مهزنی نهردییه، ژ ئاستی نهردین دهوروبه رین خو بلندتره. لیقین وی د سهرنشیقن، کوپکهک یان پتر ژ کوپهکی ههنه، ب چهند شیوا دهر دکهفن، مینا زنجیرین چیا یا و (چیا ب تهنی که ب سدهما گر کانان هاتینه چی بوون).

وینن زنجیرمکا چیا

وینن چیاپهکی

ماموستایی ریزدار

(ههولبده ههردوو شیوین چیا ب نمونه بو قوتاییان دیاربکه) .

بان (بانى)

رووبه ره کى بلند و سه ر راسته و بى کو بکه، وه کى بانىيا مقان ل چه مچه مال و بانىيا به نه باوى ل هه و لى و بانىيا که رکوک و بانىيا موسل ... هتد.

وینى بانىيه کى

گ

دشیوهیدا وهکی چیایه. لی گهلهکی بلند نینه وهکی چیا. لیقین وی سهر نشیف نین ،
وهکی کومهلا گرکین هممین کو سنووری ههریما کوردستانی ژ ناقراسه و باشوورین
عیراقی جودا دکهت.

وینیی گرکی

دهشت

دهقەرەکا راسته و بهرفرهه لسه رويی ئهردی، بلنداهييا وی یا کیمه. وهکی (دهشتا ههولپیری، دهشتا شارهزور، دهشتا بیتوین، دهشتا سندی، دهشتا حهمرین).

وینی دهشتهکی

چالاکي

قوتابی خوشتی: توژی ههولبده نافی چند دهشتین دی بنقیسه.

وینن گوندهکن دهفہرا چیاہن

چالاکى

ناقى چہند چياہہ کان بنقیسہ نیریکى دهفہرا تہ بن.

پیزانینن پیتقى:

دهشت زهقیه کا ب پیتہ (قلہوہ) بو چاندنی و نازہلداری و بو ناکنجیوونی یا ب مفایہ، پتیا بہرہمی خواری ژ دہشتان ب دستدکھفیت.

دۆل

دەقەرە کا نزم و تەنگە دکەڤیتە دناڤەرا دوو بلنداھیاندا یان دوو چیاادا.

(بیمەنی دۆلەکی)

(وینی گوندەکی دناڤ دۆلەکیدا)

بیابان

دهفهره کا هشکه، ژیان تیدا یا گرانه (بو مروف و گیانه وهران)، رووی ئوردی وی بههرا پتر به کومین لم داپوشرایه.

(وینن بیابان)

چالاک

تو دشیی ناخی بیابانه کی بنقیسی کول کوردستانی هه بیت؟ و نه گهر ل کوردستانی نه بیت نمونه کی ژ عیراقی بینه.

پیزانین:

ژیان ل بیابانی یا جیگیر نینه هه ردهم مروف ل دیف ناخی و چهروانی دگهریت بو خودانکرنا گیانه وهران ب زوزی حیشتز و تهرش و کهوال لی دهینه خودانکرنا.

ماموستایی ریزدار:

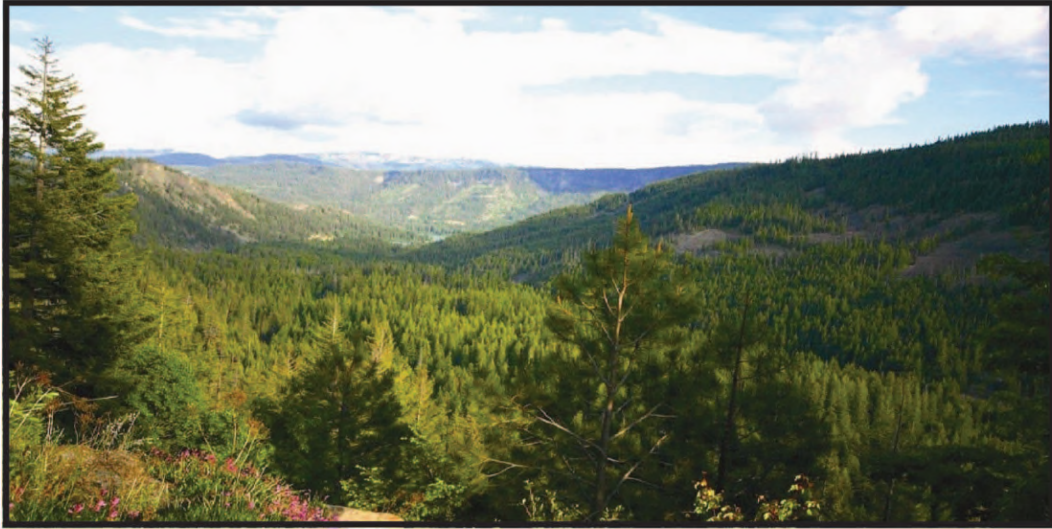
ههولبده لسهر فی بابته تی ب هویری پلا گهرمی و با و بارانی ل فی دهفهری بو قوتابیان روونبکه.

رووہ کی سروشتی

رووہ کی سروشتی: ٹہو رووہ کہ یی بخو شیندبن، بیی کو مروو ڈہستکاریی دچاندنا واندا بکہت۔
ژ ٹہنجامی کارتیکرنا سہقایی ٹاؤ وھہوا وٹاخ شیندبن۔ وھہمی گژ و گیا ودارستانا بخوٹہ دگریٹ۔

وینی دارستانہکا کہمہری

دارستانہکا سہنہویہری (کاژی)

دارستانه‌کا کوردستانی

چالاکى

ئه‌گه‌ر به‌رى خو‌ بده‌ينه هه‌رسى ديمه‌نين رووه‌كى سروشتى ، چ جياوازى ده‌ردكه‌شن؟

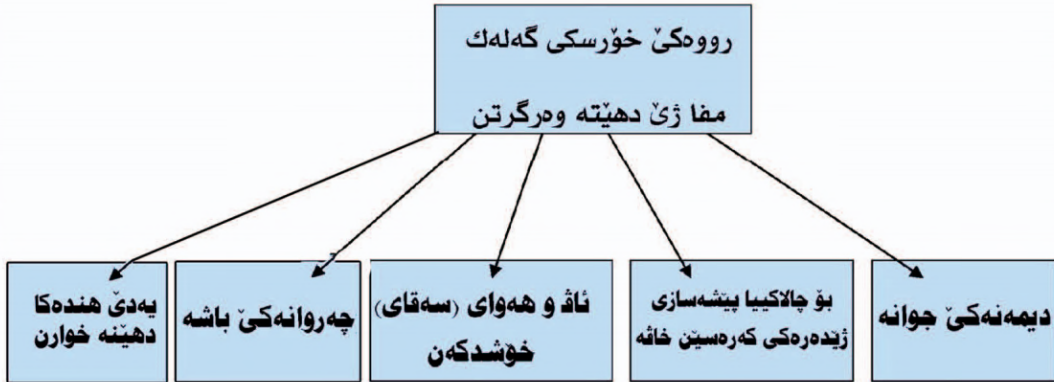
ماموستايى ريزدار:

كارتيكرنا ئاڤ و هه‌واى و ئاخى لسه‌ر گه‌شه‌كرنا رووه‌كى سروشتى بو‌ قوتابيان روونبكه‌.

راهينان :

ناقين چهند رووه‌كين سروشتى بنقيسه ب تاييه‌تى د وهرزى بهاراندا كول كوردستانى خه‌لك بو‌ خوارنا خو‌ بكاردينن.

گرنگیا رووہکی سروشتی

ہیلکاری (مقایین رووہکی خورسکی)

دیمہنی رووہکی سروشتی کوردستانی

چالکی

ئہری رووہکی سروشتی لہمی جہان وہکی ئیکہ؟

ماموستایی ریزدار:

ہاریکاریا قوتاییان بکہ بو دیار کرنا ئہ گہرین نہوہ کھہ قیا رووہکی سروشتی.

پشکا دووی

ژېدهرېن ئاقى

ئاڧ ژېدهرى ژيانېبه بو مروفى و رووهكى و گيانهوهران.

وېنى ژېدهرېن ئاقى

ئاڧ ب دوو شېوان دهر دكهښت ئاڧا سهر ئهردى و ژېر ئهردى.

ئاڧا سهر ئهردى: پشكهكه ژ وى باران و بهفرا دحهلييت و بهسهر روويى ئهردى دا دچيت و ئاڧا سهر ئهردى ژى پهدا دبیت.

وهكى: جوڭ و رووبار و دهر ياچه و گو مان.

باران

ژ بهر تیروژکا روژئی ئاڤا ده‌ریا و زه‌ریا گه‌رم دبیت و دبیته هه‌لم، و ژ بهر ئه‌گه‌ری و ی بایئ لسه‌ر رووبه‌رین ئاڤی بو هسکاتیئ دخشیئ، چونکی یئ سڤکه بلند دبیت و به‌ره به‌ره چر دبیت و کیشا وی گران دبیت ئه‌ڤجا دی باریته سه‌ر ئه‌ردی.

به‌فر

به‌فر ژ ی هه‌ر وه‌کی بارانی ل ده‌ریا و زه‌ریا و رووبه‌رین ئاڤی ده‌یت. لی ژ بهر ئه‌گه‌ری نزمبوونا پلا گه‌رمی ل چینین بلندین ئه‌سمانی دلویی ئاڤی دبیته به‌ستی و ب شیوی گلولکین به‌فری دباریت.

چالکی

ئاڤا سه‌ر ئه‌ردی ژ چ پیک ده‌یت ؟

پیزانینین پیئشی

باران بارین د هه‌می جهاندا وه‌کی ئیک نینه ل هنده‌ک جهان ب دریژیا سالی باران لی دباریت و هنده‌ک ب هاقینی لی دباریت و ل ده‌مه‌ل کوردستانی ل زقستانی و بهاری و پاییزان باران دباریت.

ویئ رووباری

دیمه‌نی کانیه‌کی

گۆم

وینی بهنداڤا دوکان

بهنداڤا (سکر)

رووبه رکی بهرفره هی ئافییه حکومهتی دانایه بو شه گرتن و کۆمکرنا ئاڤا به فر و بارانان وه کی بهنداڤا دوکان و دهر بهندیخان

پیزانین

ل کوردستانی چهند بهنداڤا (سکر) هه نه ئاڤا تیدا دهیته شه گرتن و ل وه رزی کیم ئافیی (هاڤینی) ب کار دئینن و مهترسییا له هییان ژی کیمدکته، وزا کاره بی ژی دهیته بهرهمهینان وه کی بهنداڤا دوکان و دهر بهندیخان

راهیتان :

مفایین بهنداڤان (سکران)

- - ۱
- - ۲
- - ۳
- - ۴

لههې

ثاؤ رابوونه كو دسهر ئهردى دهوړوبهړين خودا دچيت ژ ئهجامى بهفروبارانه كا زوړ پهدادبیت و مهترسىي دگههينته خهلكي.

پيژانين

با و باروځين دهڅهړين كهمرا ئهردى سالانه زيانه كا زوړ دگههيننه ئاكنجيين وان دهڅهران.

دیمه نى لههېي

چالاکي

ههولبده زيانيين لههيان دياربكه.

سيلاڦ

هندەك جارەن ئاڦا كانيا و رووباران ژ جەهە كى بلند بەرەڦ جەهە كى نزم دەيتە خواری ديپزنى
سيلاڦ وە كى سيلاڦا ئاميدى و گەلى عەلى بەگ.

دیمەنى سیلاڦەكى

قوتابىي خوشتقى : تو دشىي نافی چەند سيلاڦا بنقىسى؟

راھيتان

ئەگەرىي ھشكبوونا سيلاڦا گەلى عەلى بەگ چنە؟.

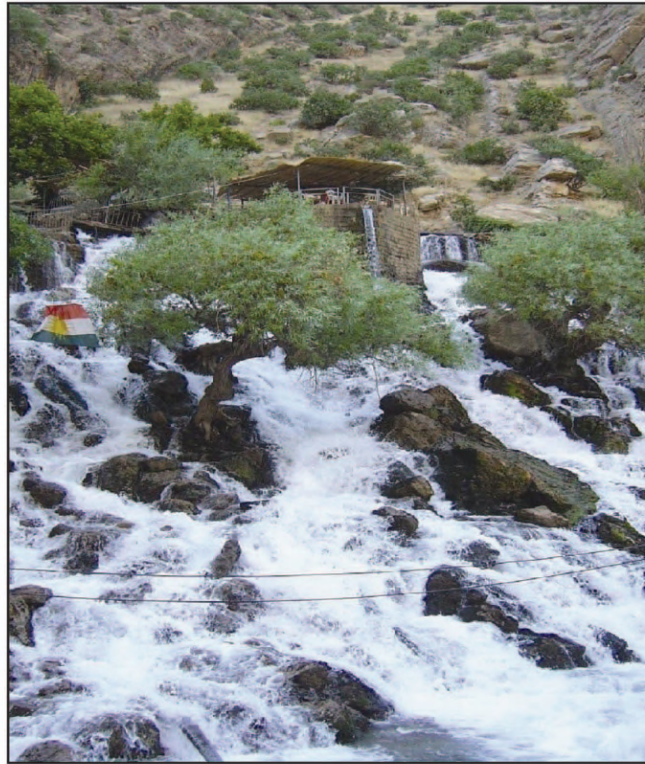
بوچى ھندەك جارەن ئەڦ ھشكبوونە روو ددەت؟.

سیلافا گہلی عدلی بہگ

ئاڧا ژېر ئەردى

پشكەك ژ وى باران و بەفرا دحلېت و دچېتە دناڧ جەرگى ئەردىدا و ل چىنېن نزم كوئمدىت ، ئاڧا ژېر ئەردى پىكدئىت، پششى هېنگى ل جھەكى نەرم و بېھىز دزىت، ب شىوى كانىيان ئاڧا ژېر ئەردى مفايىن زور هەنە بو مروفى بكار دەھىن بوڧە خووانى و شوشتنى و چاندنى و ئاڧدانا ئازەلان.

بىخال

پىزانىن

ل كوردستانى ژ بەر زورىيا كانىيان و ژىدەران گەلەك ھاڧىنگەھ مە هەنە بووینە جھى راکىشانانا گەشتىاران و داھاتەكى باش بو خەلكى دەڧەرى بدەستڧە دئىت وەكى ھاڧىنگەھىن (ئەحمەد ناوا، بىخال، سولاڧ – ەتد)

وینى دمفهرمكا گهشتياران

چالاکى

بوچى گهشتيارال هاقينان بهره و هاقينگههين كوردستانى دچن؟

پشکا سیٲ

وهرزین سالی

سال چوار وهرزه (زفستان - بهار - هافین - پاییز -) د وهرزی زفستانیدا به فرو باران دبارن، پلا گهرمی نرم دبییت.

دیمهنی زفستانی

ل دهمی به فر بارینی دناف باژیراندا زاروځ یارییان ب به فری دکهن.

راهیتان :

نهری به فر و باران ل کیژ هه یقی پتر دبارن؟ (کانوونا دووی) (شوات) (نادار) (کانوونا ئیکی).

ب هیقی بارانی و حه لیانا به فری نأفا سه ر نهردی و ژیر نهردی زور دبییت.

بهار

ئاڦ و ههوا هيندييت، گژ و گيا شيندييت ئهرد وه كي راژيركه كا كهسك لي دهيت هاوالاتي
دچنه دهرفه ي باژيري وبه ره ؤ سهيرانان دچن.

دیمه نی بهار

جهژنا نه ورۆزی

جهژنه كا كهفنا نه تهوا كورده مزگینیا دهستیكا هاتنا وهرزی بهاریه، سپیده هییا ۲۱ ی ئاداری

هاوولاتیین گوند و باژیران
ناهنگین خوش و جوان
دیگرن. ههتا درهنگیا
روژی بیهنا گول و نیرگزین
کوردستانی دمپژن و
ئیشاری هییدی هییدی
دزقرنهفه.

دیمنی ناهنگا نه ورۆزی

چالاکي

روژا نه ورۆزی تو بو کیشه چووی، و چهوا ته ئەف روژه بووراند، ته ههست ب چ کر؟

راهیتان :

ئهفان فالاهیب پهیقه كا گونجای پرېكه. (سار، بهفروباران، فینك، سقك)

۱ - د وهرزی زفستانیدا ئاف و ههوا (.....) و..... دباریت و ئاف زور
دییت.

۲ - د وهرزی بهاریدا پلا گهرمی (.....) دییت و ئاکنجی جلوبه رگی (.....)
دکهنه بهرخو.

دیمه‌نی هه‌رچوار و مرزین سالی

هاڻين

سهقا (ئاڦ و ههوا) گهرم دبیت، باران ناباريت، خهلك بوّ خوڙ رزگار کرنی ژ گهرما هاڻینی
به رهڻ هاڻينگهها دچن، يان ل مالنّ سپليتا بكار دئینن.

پايز

سهقا (ئاڦ و ههوا) هين دبیت و به رهڻ سهرمایي دچیت ودار بهلگين خوڙ دوهرينن.

دیمهني پایيزی

پیزانين

سهقا ژ فان توخمان پیکدهیت (پلا گهرمی، با، باران بارين، بهستانا ههواي).

پشکا چواری

ٲاكنجى (ءانىشتوان)

ل ٲىناٲ جورى ٲاكنجى ونا ههٲوه لائىان بزائىن ٲىٲقىبه ئهم شىوى ژيانا گوند و باژىرا بزائىن.

ئىمهنى باژىرى كهركوك

بازيڙ

ژماره كا زوږ ژ خانو بهر و دامو دهز گههان، وه كي (قوتابخانه ونه خوشخانه، زانكو، تهلار، ريڙك و پرين يه كترې) تيڊا هه نه، ٽاكنجيڻ بازيڙي گهله كن و كارين جوڙا و جوڙ دكهن.

بازيڙي ههوليڙ

بازيڙي سليمانی

بازیری دھوکی

چالاکي

ناقى بازيرى خو بنفيسه ئەقجا ديمەنه كى جوانى وى بيخه ناق پەرين پەرتووكا خو.

پيزانين

هەريما كوردستانا عيراقى دكەڤيته پشكا باكوور و باكوورى روژههلاتا عيراقى زوربهيا ئاكنجيين وى كوردن و هندەك نەتەوهيين دى لى دژين وهكى عەرهب و توركومان و كلد و ئاشوور. ل بازيرين مەزن وهكى (كەركوك، هەوليير، سلیمانی، دھوك) و گەلەك بازيرين بچووك ژى هەنه، گەلەك گوند ژى تيدا هەنه، كارين جوراوجور دكەن.

نه خشی هه رێما کوردستانی - عیراق (کارگێری)

نه خشی ژماره (۲)

راهیتان :

- ۱- ناڤین باژێرین مهزن ل هه رێما کوردستانی بنڤیسه.
- ۲- کێژ باژێری کوردستانی بهر کیمیا بارانا رژیما به عسی که فیتییه؟ کو بوویه نیشانا خه بات و قوربانین ماله تی کورد؟

گوند

رووبه ره کي بچو و که، خانين وي ژ خانين باژيري کيمزن، زوربه يا ناکنجين وي ب کاري چاندي و ب خودانکرنا تهرش و که والي دمژيلن.

دیمهني جوتی ب شیوازه کهفن

درینه ب نامیری

پیزانین پیتشی:

ژ ئهجمی سیاسهتا درنده یا رژیمی ئیک ل دیف ئیکین عیراقی مهزنتین زیان ب گوندان کهفتن زیدهتر ژ (٤٥٠٠) گوندان هاتنه ههرفاندن و سوتن، ژماره کا مهزن ژ ئاکنجیین وان کو ب (١٨٢٠٠٠) کهسان دهینه هژمارتن ل جهین باب و باپیرین وان گرتن و ل بیابانین روژئاقایا عیراقی ب زیندی بن ئاخکرن، ل ژیر ناقی (ئهنفال) ب مهزنتین تاوان دهینه ژماردن د دیرۆکا نوی یا کورداندا ل عیراقی. پستی سه رهه ل دانا مهزنا ئاداری ل سالا ١٩٩١ گوند به ره به ره هاتنه ئاقه دانکرن.

میٹرو

پشکا ئیکی

سالنامه

سالنامه چیه؟

نقیساره که لسهر دیواری هه لایستییه یان لسهر میژی دانایه روژ و هه یف و سال تیدا دهینه دیار کرن. هه دهمی مه قیا پیزانینان دهرباره ی روژ و هه یف و سالی و هه بگرین دی زفرینه فه بو وی خشتی کو د ناڤ سالنامیدا هاتیه کیشان.

ئهو سالنامین ژ لایه مه (هه ریما کوردستانی) دهینه ب کارئینان سی جورن؟

سالناما زاینی/سالناما کوردی/سالناما کوچی

سالناما زاینی/ئهو سالنامهیه کو دونیا سهردهم بکار دئین و ژ هه می سالنامین دی پتر د هه ریمیدا بکار دهیت ل داموده ز گههین میری و د ژانا مه یا روژانه دا.

پهینان :

۱- روژانه ل دهمی دهومی قوتابخاناته ل دیف کیژ سالنامی دچیت؟

۲- بیهنقه دانا حهفتی د چ روژدایه؟

هه‌یشین ساڵا زایینی

<p>3 March نادر</p> <table border="1"> <tr><td>6</td><td>5</td><td>4</td><td>3</td><td>2</td><td>1</td></tr> <tr><td>13</td><td>12</td><td>11</td><td>10</td><td>9</td><td>8</td><td>7</td></tr> <tr><td>20</td><td>19</td><td>18</td><td>17</td><td>16</td><td>15</td><td>14</td></tr> <tr><td>27</td><td>26</td><td>25</td><td>24</td><td>23</td><td>22</td><td>21</td></tr> <tr><td></td><td>31</td><td>30</td><td>29</td><td>28</td><td></td><td></td></tr> </table>	6	5	4	3	2	1	13	12	11	10	9	8	7	20	19	18	17	16	15	14	27	26	25	24	23	22	21		31	30	29	28			<p>2 February شوات</p> <table border="1"> <tr><td>6</td><td>5</td><td>4</td><td>3</td><td>2</td><td>1</td></tr> <tr><td>13</td><td>12</td><td>11</td><td>10</td><td>9</td><td>8</td><td>7</td></tr> <tr><td>20</td><td>19</td><td>18</td><td>17</td><td>16</td><td>15</td><td>14</td></tr> <tr><td>27</td><td>26</td><td>25</td><td>24</td><td>23</td><td>22</td><td>21</td></tr> <tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td>28</td><td></td><td></td></tr> </table>	6	5	4	3	2	1	13	12	11	10	9	8	7	20	19	18	17	16	15	14	27	26	25	24	23	22	21					28			<p>1 January كانوونا دووی</p> <table border="1"> <tr><td>2</td><td>1</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td>31</td></tr> <tr><td>9</td><td>8</td><td>7</td><td>6</td><td>5</td><td>4</td><td>3</td></tr> <tr><td>16</td><td>15</td><td>14</td><td>13</td><td>12</td><td>11</td><td>10</td></tr> <tr><td>23</td><td>22</td><td>21</td><td>20</td><td>19</td><td>18</td><td>17</td></tr> <tr><td>30</td><td>29</td><td>28</td><td>27</td><td>26</td><td>25</td><td>24</td></tr> </table>	2	1					31	9	8	7	6	5	4	3	16	15	14	13	12	11	10	23	22	21	20	19	18	17	30	29	28	27	26	25	24		
6	5	4	3	2	1																																																																																																						
13	12	11	10	9	8	7																																																																																																					
20	19	18	17	16	15	14																																																																																																					
27	26	25	24	23	22	21																																																																																																					
	31	30	29	28																																																																																																							
6	5	4	3	2	1																																																																																																						
13	12	11	10	9	8	7																																																																																																					
20	19	18	17	16	15	14																																																																																																					
27	26	25	24	23	22	21																																																																																																					
				28																																																																																																							
2	1					31																																																																																																					
9	8	7	6	5	4	3																																																																																																					
16	15	14	13	12	11	10																																																																																																					
23	22	21	20	19	18	17																																																																																																					
30	29	28	27	26	25	24																																																																																																					
<p>6 June جزیران</p> <table border="1"> <tr><td>5</td><td>4</td><td>3</td><td>2</td><td>1</td><td></td><td></td></tr> <tr><td>12</td><td>11</td><td>10</td><td>9</td><td>8</td><td>7</td><td>6</td></tr> <tr><td>19</td><td>18</td><td>17</td><td>16</td><td>15</td><td>14</td><td>13</td></tr> <tr><td>26</td><td>25</td><td>24</td><td>23</td><td>22</td><td>21</td><td>20</td></tr> <tr><td></td><td>30</td><td>29</td><td>28</td><td>27</td><td></td><td></td></tr> </table>	5	4	3	2	1			12	11	10	9	8	7	6	19	18	17	16	15	14	13	26	25	24	23	22	21	20		30	29	28	27			<p>5 May گولان</p> <table border="1"> <tr><td>1</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td>31</td><td>30</td></tr> <tr><td>8</td><td>7</td><td>6</td><td>5</td><td>4</td><td>3</td><td>2</td></tr> <tr><td>15</td><td>14</td><td>13</td><td>12</td><td>11</td><td>10</td><td>9</td></tr> <tr><td>22</td><td>21</td><td>20</td><td>19</td><td>18</td><td>17</td><td>16</td></tr> <tr><td>29</td><td>28</td><td>27</td><td>26</td><td>25</td><td>24</td><td>23</td></tr> </table>	1					31	30	8	7	6	5	4	3	2	15	14	13	12	11	10	9	22	21	20	19	18	17	16	29	28	27	26	25	24	23	<p>4 April نیسان</p> <table border="1"> <tr><td>3</td><td>2</td><td>1</td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td>10</td><td>9</td><td>8</td><td>7</td><td>6</td><td>5</td><td>4</td></tr> <tr><td>17</td><td>16</td><td>15</td><td>14</td><td>13</td><td>12</td><td>11</td></tr> <tr><td>24</td><td>23</td><td>22</td><td>21</td><td>20</td><td>19</td><td>18</td></tr> <tr><td></td><td>30</td><td>29</td><td>28</td><td>27</td><td>26</td><td>25</td></tr> </table>	3	2	1					10	9	8	7	6	5	4	17	16	15	14	13	12	11	24	23	22	21	20	19	18		30	29	28	27	26	25
5	4	3	2	1																																																																																																							
12	11	10	9	8	7	6																																																																																																					
19	18	17	16	15	14	13																																																																																																					
26	25	24	23	22	21	20																																																																																																					
	30	29	28	27																																																																																																							
1					31	30																																																																																																					
8	7	6	5	4	3	2																																																																																																					
15	14	13	12	11	10	9																																																																																																					
22	21	20	19	18	17	16																																																																																																					
29	28	27	26	25	24	23																																																																																																					
3	2	1																																																																																																									
10	9	8	7	6	5	4																																																																																																					
17	16	15	14	13	12	11																																																																																																					
24	23	22	21	20	19	18																																																																																																					
	30	29	28	27	26	25																																																																																																					
<p>9 September نهیلول</p> <table border="1"> <tr><td>4</td><td>3</td><td>2</td><td>1</td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td>11</td><td>10</td><td>9</td><td>8</td><td>7</td><td>6</td><td>5</td></tr> <tr><td>18</td><td>17</td><td>16</td><td>15</td><td>14</td><td>13</td><td>12</td></tr> <tr><td>25</td><td>24</td><td>23</td><td>22</td><td>21</td><td>20</td><td>19</td></tr> <tr><td></td><td>30</td><td>29</td><td>28</td><td>27</td><td>26</td><td></td></tr> </table>	4	3	2	1				11	10	9	8	7	6	5	18	17	16	15	14	13	12	25	24	23	22	21	20	19		30	29	28	27	26		<p>8 August ته‌باخ</p> <table border="1"> <tr><td>7</td><td>6</td><td>5</td><td>4</td><td>3</td><td>2</td><td>1</td></tr> <tr><td>14</td><td>13</td><td>12</td><td>11</td><td>10</td><td>9</td><td>8</td></tr> <tr><td>21</td><td>20</td><td>19</td><td>18</td><td>17</td><td>16</td><td>15</td></tr> <tr><td>28</td><td>27</td><td>26</td><td>25</td><td>24</td><td>23</td><td>22</td></tr> <tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td>31</td><td>30</td><td>29</td></tr> </table>	7	6	5	4	3	2	1	14	13	12	11	10	9	8	21	20	19	18	17	16	15	28	27	26	25	24	23	22					31	30	29	<p>7 July تیرمه‌ه</p> <table border="1"> <tr><td>3</td><td>2</td><td>1</td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td>10</td><td>9</td><td>8</td><td>7</td><td>6</td><td>5</td><td>4</td></tr> <tr><td>17</td><td>16</td><td>15</td><td>14</td><td>13</td><td>12</td><td>11</td></tr> <tr><td>24</td><td>23</td><td>22</td><td>21</td><td>20</td><td>19</td><td>18</td></tr> <tr><td>31</td><td>30</td><td>29</td><td>28</td><td>27</td><td>26</td><td>25</td></tr> </table>	3	2	1					10	9	8	7	6	5	4	17	16	15	14	13	12	11	24	23	22	21	20	19	18	31	30	29	28	27	26	25
4	3	2	1																																																																																																								
11	10	9	8	7	6	5																																																																																																					
18	17	16	15	14	13	12																																																																																																					
25	24	23	22	21	20	19																																																																																																					
	30	29	28	27	26																																																																																																						
7	6	5	4	3	2	1																																																																																																					
14	13	12	11	10	9	8																																																																																																					
21	20	19	18	17	16	15																																																																																																					
28	27	26	25	24	23	22																																																																																																					
				31	30	29																																																																																																					
3	2	1																																																																																																									
10	9	8	7	6	5	4																																																																																																					
17	16	15	14	13	12	11																																																																																																					
24	23	22	21	20	19	18																																																																																																					
31	30	29	28	27	26	25																																																																																																					
<p>12 December كانوونا نیکی</p> <table border="1"> <tr><td>4</td><td>3</td><td>2</td><td>1</td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td>11</td><td>10</td><td>9</td><td>8</td><td>7</td><td>6</td><td>5</td></tr> <tr><td>18</td><td>17</td><td>16</td><td>15</td><td>14</td><td>13</td><td>12</td></tr> <tr><td>25</td><td>24</td><td>23</td><td>22</td><td>21</td><td>20</td><td>19</td></tr> <tr><td></td><td>31</td><td>30</td><td>29</td><td>28</td><td>27</td><td>26</td></tr> </table>	4	3	2	1				11	10	9	8	7	6	5	18	17	16	15	14	13	12	25	24	23	22	21	20	19		31	30	29	28	27	26	<p>11 november چریا دووی</p> <table border="1"> <tr><td>6</td><td>5</td><td>4</td><td>3</td><td>2</td><td>1</td><td></td></tr> <tr><td>13</td><td>12</td><td>11</td><td>10</td><td>9</td><td>8</td><td>7</td></tr> <tr><td>20</td><td>19</td><td>18</td><td>17</td><td>16</td><td>15</td><td>14</td></tr> <tr><td>27</td><td>26</td><td>25</td><td>24</td><td>23</td><td>22</td><td>21</td></tr> <tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td>30</td><td>29</td><td>28</td></tr> </table>	6	5	4	3	2	1		13	12	11	10	9	8	7	20	19	18	17	16	15	14	27	26	25	24	23	22	21					30	29	28	<p>10 October چریا نیکی</p> <table border="1"> <tr><td>2</td><td>1</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td>31</td></tr> <tr><td>9</td><td>8</td><td>7</td><td>6</td><td>5</td><td>4</td><td>3</td></tr> <tr><td>16</td><td>15</td><td>14</td><td>13</td><td>12</td><td>11</td><td>10</td></tr> <tr><td>23</td><td>22</td><td>21</td><td>20</td><td>19</td><td>18</td><td>17</td></tr> <tr><td>30</td><td>29</td><td>28</td><td>27</td><td>26</td><td>25</td><td>24</td></tr> </table>	2	1					31	9	8	7	6	5	4	3	16	15	14	13	12	11	10	23	22	21	20	19	18	17	30	29	28	27	26	25	24
4	3	2	1																																																																																																								
11	10	9	8	7	6	5																																																																																																					
18	17	16	15	14	13	12																																																																																																					
25	24	23	22	21	20	19																																																																																																					
	31	30	29	28	27	26																																																																																																					
6	5	4	3	2	1																																																																																																						
13	12	11	10	9	8	7																																																																																																					
20	19	18	17	16	15	14																																																																																																					
27	26	25	24	23	22	21																																																																																																					
				30	29	28																																																																																																					
2	1					31																																																																																																					
9	8	7	6	5	4	3																																																																																																					
16	15	14	13	12	11	10																																																																																																					
23	22	21	20	19	18	17																																																																																																					
30	29	28	27	26	25	24																																																																																																					

سالناما زایینی

ماموستایی به‌ریز:

بو قوتابیان روونکه سالناما زایینی ژ چ هاتیسه.

راهیتان :

حهفتی حهفت روژه، د خانین فالادا روژین نه‌دیار بنقیسه.

شه‌می،.....، سی شه‌مب،.....، هه‌ینی.

ناٺي هه يقين سا لا زاييني

خزيران	گولان	نيسان	نادار	شوات	كانونا دووي
كانونا ئيكي	چريا دووي	چريا ئيكي	ئهيلول	تهباخ	تيرمهه

راهينان :

- ۱- ئهري تو دزاني هه مي سالان ده رگههين قوتابخانان ل كيژ هه يقيني فه دبن؟.
- ۲- بيهنقه دانا فه رمي يا خواندني ل زفستاني ل كيژ هه يقيني ده ستييد كهت؟.
- ۳- ئهري تو دزاني روژا جيهانيا زارووكان دكه فينا كيژ هه يقيني؟.
- ۴- روژا زينگهها كوردستاني دكه فته كيژ هه يقيندا؟. بوچي ئه روژا هاتينا ديار كرن.

دیمه‌نی قوتابخانی

ماموستا شیرمتال قوتابیا دکهت

پیزانین پیتھی:

- ۱- دهسپیکا ب کارئینانا سالناما زاینی ژ دایکبوونا (عیسی) پیغه مبهەر (سلاقیت خودی لّی بن) دهسپیدکەت و دبیتە (۱۲) ههیف ژمارا روژین سالآ زاینی ۳۶۵ روژن.
- ۲- ل بهارا سالآ ۱۹۹۱ ز خەلکی کوردستانی دژی رژّما عیراقی راپهړی دنهجامدا پتیا دهقهرین کوردستانی ژ دهستین زوّم و زوژداریا رژّما درنده رزگار بوون.

سالناما کوردی

ئهف سالنامە یا تایبەتە ب میژوو یا ملهتی مهیی کورد فه، و فه دگه ریته فه بو (۷۰۰) سالان بهری زاینی) کو میژوو یا دامه زانندا دهولەتا میدیا کوردیه ، ئهفه دبیتە دهسپیکا سالناما کوردی.

پیزانین:

مییدی پیرین گهلی کوردن پتر ژ ۵۰۰۰ پینج هزار سالان بهری زاینی ل فی دهقهری ژیاینه و شارستانیەت و دهولەت دامه زانندینه پایه تهختی وان باژیرا (ئه کباتانا) هه مه دان بوو ، ل سالآ ۵۵۰ بهری زاینی دهولەتا وان ب دهستی پادشاهی ئه هینیان (کورشی مهزن) ژناقچوو .

نمونهك ژ شارستانیەتا مادەگان

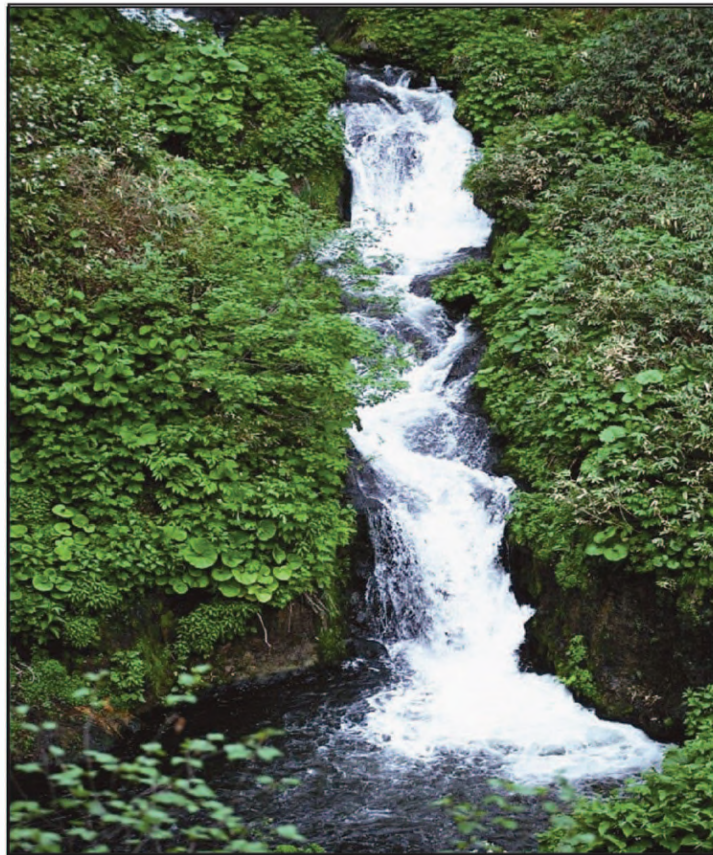
مامۆستایى بهریز:

ئەفان پێزانینان بوو قوتاییان شلوقەبکە

بوو زانینا سالناما کوردی ۷۰۰ سال + ۲۰۱۲ سال زاینی = ۲۷۱۲ سال کوردی

پێزانین:

روژا ئیکێ ژ سال کوردی ل ۲۱ ئادارا هەمی سالان دەستپێدکەت کو دبیته روژا ئیکێ نهوروزی، مزگینیا خوشیا بهاری و دو ماهیک هاتنا سه رمایا زفستانی دگهل خو دینیت.

هه‌یڤین سا‌ن‌ما کوردی

گه‌لاویژ	خه‌رمانان	پوشپه‌ر	جو‌زه‌ردان	گولان	نه‌ورۆژ
ره‌شه‌می	ریه‌ندان	به‌فرانبار	سه‌رماوه‌رز	گه‌لاریژان	ره‌زه‌ر

چالکی

خانین قالا ب ناڤین هه‌یڤین کوردی پرکه :-

		پوشپه‌ر			نه‌ورۆژ
ره‌شه‌می		به‌فرانبار			

ساڤناما كوردی

جۆزوردان ۲۷۱۱

شعبه	پاڤت شامبە	دۆر شامبە	مێ شامبە	چوار شامبە	پنج شامبە	هەینی
					31	30
8	7	6	5	4	3	2
15	14	13	12	11	10	9
22	21	20	19	18	17	16
29	28	27	26	25	24	23

گولان (بانەمەر) ۲۷۱۱

شعبه	پاڤت شامبە	دۆر شامبە	مێ شامبە	چوار شامبە	پنج شامبە	هەینی
11	10	9	8	7	6	5
18	17	16	15	14	13	12
25	24	23	22	21	20	19
	31	30	29	28	27	26

نەورۆژ (خاکەلیۆ) ۲۷۱۱

شعبه	پاڤت شامبە	دۆر شامبە	مێ شامبە	چوار شامبە	پنج شامبە	هەینی
14	13	12	11	10	9	8
21	20	19	18	17	16	15
28	27	26	25	24	23	22
			31	30	29	

گەلاویژ ۲۷۱۱

شعبه	پاڤت شامبە	دۆر شامبە	مێ شامبە	چوار شامبە	پنج شامبە	هەینی
13	12	11	10	9	8	7
20	19	18	17	16	15	14
27	26	25	24	23	22	21
		31	30	29	28	

خەرمەنان ۲۷۱۱

شعبه	پاڤت شامبە	دۆر شامبە	مێ شامبە	چوار شامبە	پنج شامبە	هەینی
9	8	7	6	5	4	3
16	15	14	13	12	11	10
23	22	21	20	19	18	17
30	29	28	27	26	25	24

پوشپەر ۲۷۱۱

شعبه	پاڤت شامبە	دۆر شامبە	مێ شامبە	چوار شامبە	پنج شامبە	هەینی
12	11	10	9	8	7	6
19	18	17	16	15	14	13
26	25	24	23	22	21	20
		31	30	29	28	27

سەرماوەژ ۲۷۱۱

شعبه	پاڤت شامبە	دۆر شامبە	مێ شامبە	چوار شامبە	پنج شامبە	هەینی
12	11	10	9	8	7	6
19	18	17	16	15	14	13
26	25	24	23	22	21	20
		30	29	28	27	

گەلاڕیزان (خەزەلوور) ۲۷۱۱

شعبه	پاڤت شامبە	دۆر شامبە	مێ شامبە	چوار شامبە	پنج شامبە	هەینی
14	13	12	11	10	9	8
21	20	19	18	17	16	15
28	27	26	25	24	23	22
			30	29		

ڕەزبەر ۲۷۱۱

شعبه	پاڤت شامبە	دۆر شامبە	مێ شامبە	چوار شامبە	پنج شامبە	هەینی
10	9	8	7	6	5	4
17	16	15	14	13	12	11
24	23	22	21	20	19	18
	30	29	28	27	26	25

ڕەشەمێ ۲۷۱۱

شعبه	پاڤت شامبە	دۆر شامبە	مێ شامبە	چوار شامبە	پنج شامبە	هەینی
13	12	11	10	9	8	7
20	19	18	17	16	15	14
27	26	25	24	23	22	21
			30	29	28	

رێبەندان ۲۷۱۱

شعبه	پاڤت شامبە	دۆر شامبە	مێ شامبە	چوار شامبە	پنج شامبە	هەینی
10	9	8	7	6	5	4
17	16	15	14	13	12	11
24	23	22	21	20	19	18
	30	29	28	27	26	25

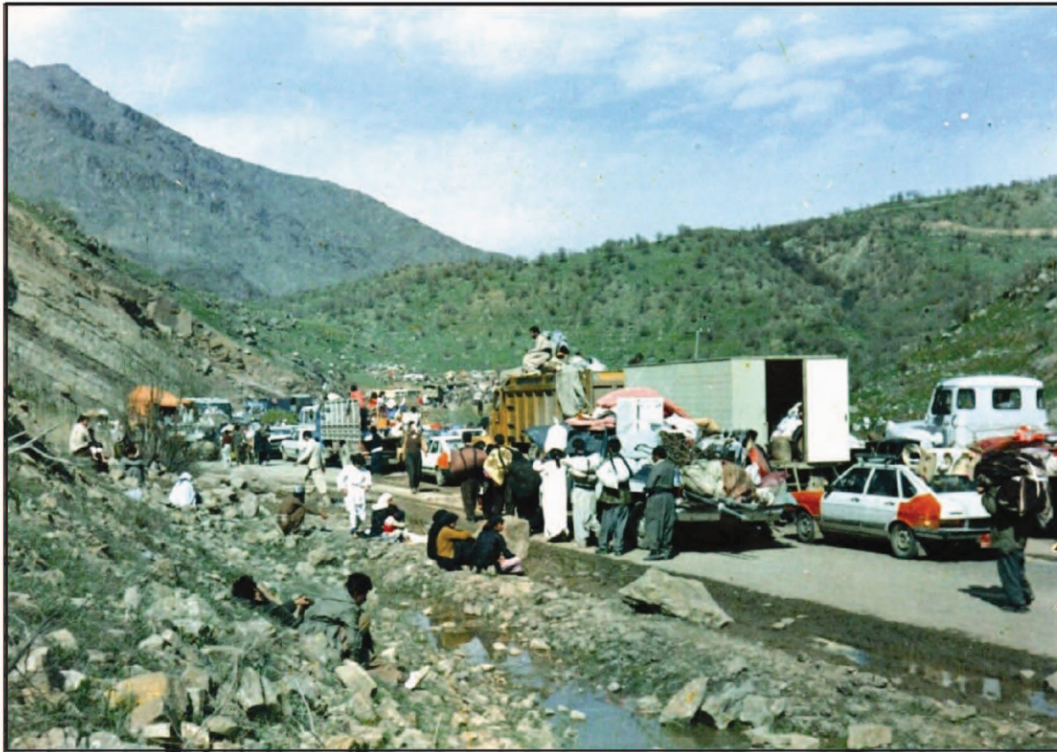
بەفرانباران ۲۷۱۱

شعبه	پاڤت شامبە	دۆر شامبە	مێ شامبە	چوار شامبە	پنج شامبە	هەینی
8	7	6	5	4	3	2
15	14	13	12	11	10	9
22	21	20	19	18	17	16
29	28	27	26	25	24	23
						30

هەیشین کوردی

چالاکى

خۆشترین یان نەخۆشترین رۆژ دناؤ هەيشین کوردیدا تە بهیستیت یان تە دیتیت و کارتیکن ل تە کریت دیاربکە و بو هەقالین خوؤ فەگیره.

دیمه‌نێ مشه‌ختیوونا ۱۹۹۱ز

راهیتان :

رۆژا مشه‌ختیوونا مه‌زن گه‌لی کورد ل نادارا سالآ ۱۹۹۱، ئاکنجین کوردستانی هه‌می به پیکه‌ه مآل و سامانی خۆ هیلان، به‌ر ب چاره‌نووسه‌ کا نادیار به‌رف سنورین تورکیا و ئیرانی چوون ژ به‌ر زوالم و زورداریا رژیما سه‌دامی دکتاتور.

ئهری مفایت فی مشه‌ختیوونی بو گه‌لی کوردستانی چ بوون؟

سالناما کوچی

ئەفۇ سالنامە (سالنامە کا ئىسلامىيە ژوى روژى دەستپىدكەت دەمى (محمد) پيغەمبەر (سلاڧىن خودى لى بن) ژ مەككەھى بو مەدىنى (يشرىب) مشەختىبوى ب مەبەستا بەلاڧكرنا ئايىنى

ئىسلامى و خو
رزگار كرنى ژ دەستپن
زولم و زوردارى
قورەيشيان ل باژپرى
مەككەھى، ئەفۇ روژە
سەردەمى خەلىفە
(عومەرى كورى
خەتابى) خودى ژى
رازى بيت پەپرەو كر.

هەيفىن سالأ كوچى

جماد الاخر	جماد الاول	ربيع الثانى	ربيع الاول	سفر	محرم
ذو الحجّة	ذو القعدة	شوال	رمضان	شعبان	رجب

راھىنان :

۱- روژا ئىكى ژ روژىگرتنى دكەڧتە كيژ هەيفى؟

۲- چەند بىرھاتنە كىن ئايىنى دياربكه.

سالناما كوچى

3 ربيع الاول

الجمعة	الخميس	الاربعاء	الثلاثاء	الاثنين	الاحد
2	1				
9	8	7	6	5	4
16	15	14	13	12	11
23	22	21	20	19	18
30	29	28	27	26	25
					24

2 صفر

الجمعة	الخميس	الاربعاء	الثلاثاء	الاثنين	الاحد
4	3	2	1		
11	10	9	8	7	6
18	17	16	15	14	13
25	24	23	22	21	20
	30	29	28	27	26

1 محرم

الجمعة	الخميس	الاربعاء	الثلاثاء	الاثنين	الاحد
5	4	3	2	1	
13	12	11	10	9	8
20	19	18	17	16	15
27	26	25	24	23	22
					21
					30
					29

6 جماد الاخر

الجمعة	الخميس	الاربعاء	الثلاثاء	الاثنين	الاحد
5	4	3	2	1	
12	11	10	9	8	7
19	18	17	16	15	14
26	25	24	23	22	21
					20
					30
					29
					28
					27

5 جماد الاول

الجمعة	الخميس	الاربعاء	الثلاثاء	الاثنين	الاحد
6	5	4	3	2	1
13	12	11	10	9	8
20	19	18	17	16	15
27	26	25	24	23	22
					21
					30
					29
					28

4 ربيع الثاني

الجمعة	الخميس	الاربعاء	الثلاثاء	الاثنين	الاحد
7	6	5	4	3	2
14	13	12	11	10	9
21	20	19	18	17	16
28	27	26	25	24	23
					22
					30
					29
					28

9 رمضان

الجمعة	الخميس	الاربعاء	الثلاثاء	الاثنين	الاحد
7	6	5	4	3	2
14	13	12	11	10	9
21	20	19	18	17	16
28	27	26	25	24	23
					22
					30
					29

8 شعبان

الجمعة	الخميس	الاربعاء	الثلاثاء	الاثنين	الاحد
2	1				
9	8	7	6	5	4
16	15	14	13	12	11
23	22	21	20	19	18
30	29	28	27	26	25
					24

7 رجب

الجمعة	الخميس	الاربعاء	الثلاثاء	الاثنين	الاحد
3	2	1			
10	9	8	7	6	5
17	16	15	14	13	12
24	23	22	21	20	19
					18
					30
					29
					28
					27
					26
					25

12 ذي الحجة

الجمعة	الخميس	الاربعاء	الثلاثاء	الاثنين	الاحد
2	1				
9	8	7	6	5	4
16	15	14	13	12	11
23	22	21	20	19	18
30	29	28	27	26	25
					24

11 ذي القعدة

الجمعة	الخميس	الاربعاء	الثلاثاء	الاثنين	الاحد
4	3	2	1		
11	10	9	8	7	6
18	17	16	15	14	13
25	24	23	22	21	20
					19
					30
					29
					28
					27
					26

10 شوال

الجمعة	الخميس	الاربعاء	الثلاثاء	الاثنين	الاحد
6	5	4	3	2	1
13	12	11	10	9	8
20	19	18	17	16	15
27	26	25	24	23	22
					21
					30
					29
					28

چالاقى

ناقى (چوار) هه يقين كوچى (مشهختى) د خانين قالادا بنقيسه:

	محرم	سفر	ربيع الثاني	جماد الاول	
			رمضان	ذو القعدة	ذو الحجة

پشکا دووی

باژیرین دیرین کوردستانی

کوردستانه وهلاته کی دیرینه، چەندین باژیرین دیرین و میژوویی ب خوڤه دگریت.

ههولیر

باژیره کی دیرینی کوردستانییه دکه فته دهشته کا بهر فرهه، بو ئیکه مین جار د میژووییدا ناڤی فی باژیری دنقیسینین پادشایه کی سومه ریا (۲۰۰۰) ساله بهری زاینی ب ناڤی ئوریلیم هاتییه دیتن. دهر کهفتنا شارستانییه تائه فی باژیری دزفریت بو (۶۰۰۰) سالان بهری زاینی. گهله روودانین مهزن دیتینه و گهلهک ناقدار تیدا ژیاينه کو خزمهت شارستانییه تی و مروڤایه تی کرینه.

کهلا ههولیر

پیزانین:

ل سال (۳۳۱) بهری زاینی پاشایی مه کدوتیان (ئهسکه ندهری مهزن) ب سه ر دارپوش پاشایی ئه هینان ل نیریکی ههولیری و شهری (گوگامیلا) (ئه ریبیلا) سه ر کهفت.

دیمه‌نی منارا موزه‌فهریه (چۆلی) ل باژیری هه‌ولیری

که رکووک

باژیڙه کی ډیرینی ڪوردستانییه لسهر که لایه کی (قه لایه کی) هاتییه ئاڤاڪرن د میژوویا که ڦندا ب ناڤی (ئاراڤا) هاتییه نیاسین نه ڦ ناڤه بو ڄارا ئیکی لسهر ده می پاشایی بابلی حه مورابی هاتییه، ده مه کی ډریژ پایته ختی ګوتیان بوویه.

دیمه نی که لا که رکووک

پیزانین:

که رکووک د که ڦن و نهو مڤایه کی زور هه بوویه و هه یه چونکی هه رده م مه لبه نده کی ګرنگی ئاڤه دانکرنی بوویه. نه ڦجا که ڦتییه بهر هیرشین رژیمن ډرندانه یین بهری و زور به یا ئاکنجین وی ڪوردن و که ڦتینه بهر ده ریخستن و و ڦه ګو هاستنی و عه ره بکرنی و نه نڦالکرنی.

ماموستایی ریزدار

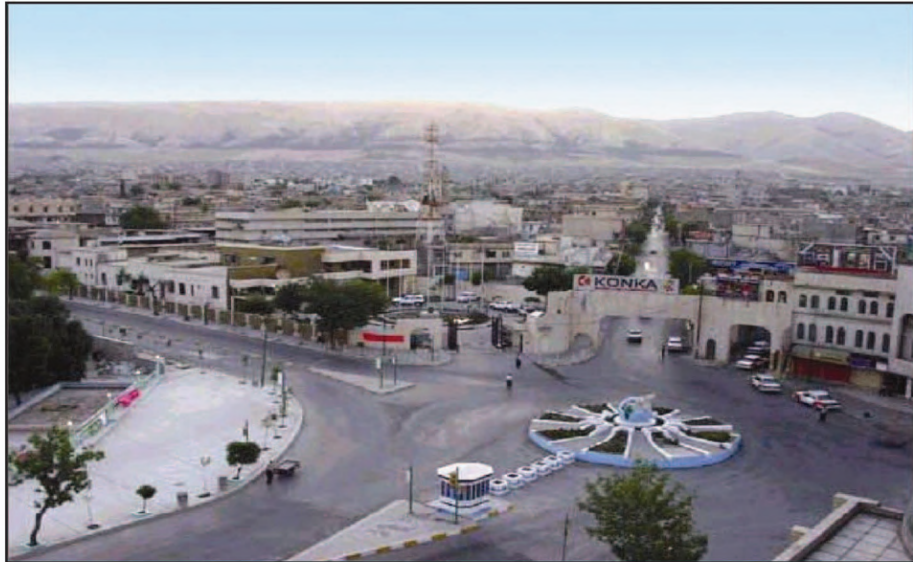
تو دشیی چالاکیه کی بو قوتابیان ئاماده که ی ل دور باری نهو یی که رکووک.

پیزانین:

که رکووک ب سامانی نه ڦتی (ګازی) یا ده وله مه نده.

سليمانی

پایتهختی میرنشینا بابان بوویه، ٹیک ژ باژیرین مهزنین کوردستانییه و ملبه‌نده کی ره شه‌نبری و کارگیری یی گرنکه.

دیمه‌نی باژیری سلیمانیی

پیزانین:

باژیری سلیمانیی ل سالاً (۱۷۸۴) زایینی ژ لایی (ئیراهیم پاشایی بابان) هاتییه ئافاکرن، نه‌ه باژیره لسه‌ر ده‌می حکومتا (مه‌لیک مه‌حمود) ل ده‌سپیکا چه‌رخیی بیستی پایتهخت بوویه

راهینان:

- ۱- باژیری سلیمانیی پشتی کی بوویه پایتهختی میرنشینا بابان؟
- ۲- ناخی چند ناقدار و هوزانقانیین باژیری سلیمانیی بو هه‌قالین خو روونبکه؟

نامیدی

ئیک ژ باژیری دیرین کوردستانییه کەفتییه سەر بانیه کا بلند، دەمەکی درێژ کەلا و پایتەختی میرنشینا بادینان بوو.

دیمەنی باژیری نامیدی

پێزانین:

باژیری نامیدی چەندین شوینوارین میژوی یێن کەفن تێدا مایه:
وێکی دەرگەهی باژیری و مزگەفت و قوتابخانین ئایینی.

هه‌له‌بجه

دكه‌قېته مه‌لبه‌ندی ده‌شتا شاره‌زوور ل (۱۹۸۸/۳/۱۶) ز كه‌فته بهر هېرشا كېميا بارانكرنا رژېما به‌عسى زېده‌تر ژ (۵۰۰۰) قوربانى و برېندار بوونا زېده‌تر ژ (۱۵۰۰۰) كه‌سان و باژېر هاته تالان و ويرانكرن.

دېمه‌نى باژېرئ هه‌له‌بجه ل دهمى كېميا بارانكرنى

راهیتان :

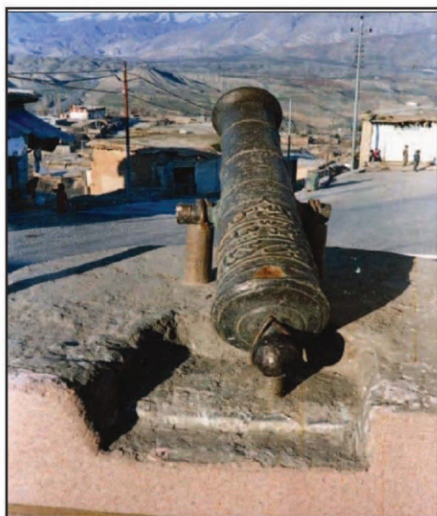
كېميا بارانا باژېرئ هه‌له‌بجه چ پا شماوه‌كى خراب ل دېف خو هېلا؟ نه‌فى بكه دارپشتن و دگه‌ل هه‌قالين خو گه‌نگه‌شه بكه.

پېزانين :

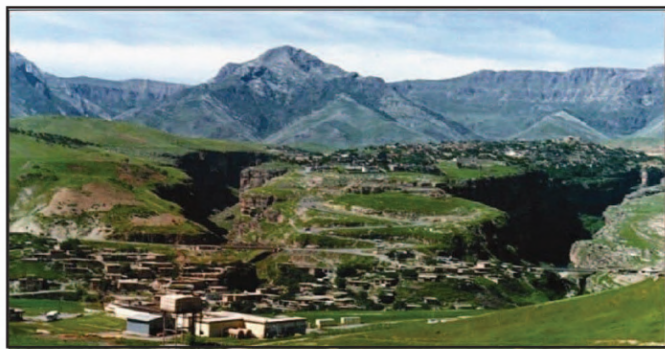
كوشتنا كوردان ژ لايى به‌عسيان و ب كارئينانا چه‌كى كېمياوى ئيك بوو ژ كارين نه‌مروفايه‌تى يين نه‌فى رژېمى و بوويه پنييه‌كا رهش ل ناؤ چاقين داگر كه‌رين كوردستانى، كو ديروك بى شهرمه‌زاره.

رہواندوز

کہلا و پایتہختی میرنشینا سوآن بوویہ ب تایبہت لسہر دەمی (میر محمەدی پاشایی گہورہ). تووشی گہلہک کارہساتین مہزن بوویہ. وہکی ہیرشا لہشکہری رووسی و عو سمانی بو سہر دەقہرا وان. ریکہکا سہرہکییا کاروانییان بوویہ، کو ہہردہم بوویہ جہی خیر و خوشیی بو دەقہری.

توپہکا ہوستا رەجەب (رہواندوز)

دیمەنی باژیری (رہواندوز)

پیزانین:

رہواندوز جہہکی بلند و سہختہ، دوژمنان چ جارا نەشیایہ ب ساناهی داگیر بکەت ژبەر فی چەندی کرہ پایتہختی میرنشینا سوآن.

زاخو

باژیری زاخو

باژیره کی ناقدار و میژوویی دهقرا
بادینانه و مهلبهنده کی بازرگانی
گرنگبویه. ده رگهه کی سه ره کی
ریکا له شکر کیشی هیژین جودا
جودا بوویه د قوناغین میژووییدا.

پرا دهلال ل زاخو

پیزانین:

ژ جهین میژوویی ل زاخو کو هتا نوکه ماین ود بهرچاق پرا دهلاله ل زاخو.

چالاکي

باژیری زاخو ده رگهه کی گرنگی بازرگانی ههریما کوردستانییه دگهل ولاتی تورکیا و
پره کا پهوهندییه دناق بهرا ههریمی و نهورویا دا.

پشکا سیی

شینوارین دیرین کوردستانی

شکفتا شانهدەر

ئیکه ژ شکفتین دیرین، دکه فیته دهقرا برادوست ل پاریزگه ها ههولیری، مروفل قوناغین بهری میژوی تیدا ژیاينه. کو ب مروفل (نیاندرتال) هاتینه نیاسین.

شکفتا شانهدەر

مروفل نیاندرتال

راهیتان :

مروفل کیژ سهردهمی دناف شکفتاندا ژیاينه؟

شکھفتا ھزار میرد

دکھفتہ چیاہی (بہرانان) ل دیراتییا (۱۳) سیزدہ کیلومہتران ل باشووری روژناقیہ سلیمانیہ. میژوویا وی فہدگہریتہ سہردہمہ کی کہن کو مروژ تیدا ژیاہہ.

شکھفتا ھزار میرد

گوندی چەرمۆ

گوندی (چەرمۆ) دكەڤینه روژەهەلاتا باژیری چەمچەمال ل پارێزگەها (كەرکوك). دەیتە دانان ئێك ژ مەلبەندی سەرەکیین ئاکنجیوونا مروڤان پشتی ژیانان ناڤ شەفتان. دڤی گوندیدا بو یەكەم جار د میژوویا مروڤایەتییدا خەلکی چاندن کرییه و ئازەل خودانکرینه.

بەرمایکین شینواری گوندی چەرمۆ

راھیتان :

د کوردستانیدا مروڤ یەكەم جار ل کیڤه ئاکنجیووینه و ئافەدان دروستکرییه؟

چالکی

ماموستایی بەریژ: کورتییەکی ل سەر گوندی (چەرمۆ) و دەڤەری بو قوتابیین خو روونبکە.

مۆزه خانە

مۆزه خانە هەولێر

جەمعی هەلگرتن و پاراستن کەل و پەلێن دێرینین مەلەتین سەر قی ئەردینە. ب هاریکاریا
مۆزه خانان میژوو یا گەلان بەرزە ناییت. ب نافودەنگرتین مۆزه خانین جیهانی ئەقەنە (مۆزه خانە
لەندن، لوقەر، بەرلین، میسر، بەغدا)

چالاک

دقیق ماموستا هاریکاریا قوتابیان بکەت بو سەرەدانا مۆزه خانە باژیری ئەگەر هەبیت، یان
ژی ب ریکا وینین جوژاوجوژ و هوین فیرکرنا شینوارین کوردستانی.

مۆزەخانا ھەولیر

مۆزەخانا ھەولیر دكەڤیتە شینواری دیرینی (گری قالیچ ئاغا) چەندین پەیکەر و بەرمایکین میژوو یا قی دەڤەری تیدا پاراستینە و ھاوالاتی ژى سەرەدانا وی دكەن.

مۆزەخانا

مۆزەخانا سلیمانىي

ل باژىرى سلیمانىي مۆزەخانىەك ھەيە، بەرمايك و كەرسىيىن كەقىيىن قى دەقەرى تىدا پاراستىنە. كو دىتە گەنجىنەيك بو مىژرويا گەلى مە.

مۆزەخانا سلیمانىي

هائونيشتي مانبوون

پشكا ئيكي

خیزان

خیزان: چەند کەسە کڤ پیکڤه د ماله کیدا دژین په یوه نډیښ کومه لایه تی وان پیکڤه گریډدهن.

دیمه نډیښ خیزانه کی

دوو جوړین خیزانان هه نه /

خیزانا بچووک: ژ دایک و باب و خویشک و بران پیکهاتییه.

خیزانا مهزن: ژ داپیر و باپیر و دایک و باب و مام و مهت و زاروکان پیکهاتییه ژمارا ئەندامین وى ژ خیزانا بچووک پڙه، ب په یوه نډیښ کومه لایه تی و خوینی پیکڤه د گریډاینه.

راهیتان :

- خیزانا ته ژ کیژ جوړیه؟
- ژمارا ئەندامین خیزانا ته چەند کەسن؟
- خیزانا ته ژ کی پیکدهیت؟

دایک

روژانه مژبلا خزمهت و کاری مالییه، تیشتی و خارنی دروستدکتهت جلکان دشوت و مالی بوئ نهدامین خیزانی پاقر دکته. هندهک ژ دایکان زیدهباری کاری مالی، دهرقهی مالی، ژی وهکی فهرمانبه، ماموستا، نوژدار یان نهدازیار ... هتد کار دکهن. نهرکهکی نیکجار پیروز و مهزن لسهر ملین وانه. چونکی پهروهرده کرنا زاروکان ژی دکهن. نهفجا پیثقییه ریژهکا زور لیگیرین. روژانه هاریکاریا وی بکهین دا پیچهکی ژ ماندیوونا وی کیبکهین. بهیلین یا نارام بیت. چونکی دایکی مافهکی زوری لسهر زاروکین خو هه. ل دهمی پیراتی و پهکهفتنی ریژی لیگیرین و چ جارن نهرک و ماندیوونا وی ژبیرنهکهین.

باوک (باب)

ب کهسپ و کار و نهرکی دهرقهی مژبله، پیثقیین ژیانی بو خیزانا خو دابیندکتهت چ ب کاری تاییدن فهرمانبهری. نهفجا پیثقییه هاریکاریا وی بکهین و دل وی خوشبکهین، باب ژبلی کاری دهرقه و پهیدا کرنا ژبارا روژانه بو خیزانا خو، ناموژگاری و شیرهتان ژی ل خیزانا خو دکته و فیری خوشتقییا وهلاتی و راستگوئی و دهسپاکی دکته تاکو د پاشهروژیدا بینه کهسهکین وهفادار و دلسوز بو وهلاتی و نهدامین مفاداربن دناؤ جفاکیدا.

کچ

پشتی تهمامکرنا نهرکی دهرقه هاریکاریا دهیکا خو دکهن دناؤ مالیدا.

کور

پشتی جیبهجی کرنا نهرکی قوتابخانی و بیهنقهدانی هاریکاریا بابی خو دکته.

راهیتان

ژ برگئی (ب) بهرسفا راست ههلبژیره و رستان ریکببخه.

ب	أ
۱- بهره ژ بازاری دکهفته ری و هاریکاریا بابی خو دکهت	۱- ههمی ئیقاریان داپیر
۲- یارمهتیا دهیکا خو د دهت ل کاروباری ناؤ مالی و هاریکاریا وی دکهت	۲- سوړان پشتی نان خوارنی و بینقه دانئ
۳- رینمایی و ناموژکاریین زاروکین خو ژبیر ناکهت	۳- نامیز پشتی فه گهریانی ژ قوتابخانی
۴- چپروکه کا خوش بو زاروکان فه دگیریت	۴- زیده باری مژیلبوونا بابی وان ب کاری پهروک فروتنئ

بابیر ونه شیین وی

پشکا دووی

دراوسى (ههفسوى) و ريزلینان

ئەو مالین دكەفنه دەور و پشترین مالامە ل ناڤ كۆلان و تاخین مە دبیزنی دراوسى. ئەو كەسین دناڤ وان مالاندا دژین مافى زور ل سەر مە هەیه پیتفیه ریزى ل وان بگړین دڤیت چاڤدیریا كەلوپەل و ناڤمالى و خانى و باخچە و دارو بارین وان بكهین و ژ كەسین دز و خراب بپاریزین و هەر دەم وە بكهین كو هەست ب خوشى و نارامى و بئقەدانى بكەن و نەهیلین دلتهنگ و بیزاربن. دەمى دچنە دەرڤەى مال، ژ مال و سامانى خو پشتراست بن، ل دەمى یارییان دەنگى خو بلند نەكەین ب دەنگى رادیو و تەلەفزیون و بلندگوپان سەرى وان نەئیشین.

نایت بى پرسیار و راوەرگرتن بچینە سەر مالین هەفسوویین خو و بەشدارى د خوشى و نەخوشیین واندا بكهین. برا و خویشكین خو یین بچووك شیرەتان لى بكهین و تیبگەهینین ئەو دراوسى یین خوشتڤینه و هاوسییین مەنە.

چ مە بو خو ڤیا و مە چ بڤیت و مە چ پئخوشە دڤیت مە بو وان ژى بڤیت.

چالاكى

ماموستایى بەرپر/ داخازى ژ قوتاییان بکە کو گەنگەشى سەبارەت دراوسین خو بکەن.

راھیتان

نیشانەى (√) بو رهوشتى باش و نیشانا (X) بو رهوشتى خراب دانە:

خوورەوشت	خوورەوشت
ریزى ل مەزنان دگرم	خوورەوشت
پشتى نان خوورنى دەستین خو	هاریکارییا په ککهفتیان ناکەم
ناشووم	لسەر جادی یارییان دکەم
ئەرکین خو دى بجه ئینم	خوشى و نارامیا هەفسوویا دى پارێزم
من پاڤزى دڤیت	بى دەر گەهلیدان ناچمە مالاً دراوسى

پشکا سییٰ

پاڦڙي و پاراستنا ژينگه‌ها قوتابخانې

بوږ پاراستن و پاڦڙيا پوډا خوږ گوهداريا شيره‌تین ماموستايي خوږ دکهم.

به‌رمایکین خوارنی و تراشتنا قه‌له‌می خوږ و کهلوپه‌لین بی مفا دکهمه جهین تایبه‌تدا کو بوږ گلیشی تهرخانکرینه و نا هافیتز مه سهر ئهردی قوتابخانا خوږ دیوار و کهلوپه‌لین پوډا خوږ پیس ناکهم و نا شکینم. چاقدیریا ژینگه‌ها قوتابخانې دکهم. شیره‌تان ل هه‌قالین خوږ دکهم ههردهم ژوورا پوډی و گوره‌پانا قوتابخانې و کولانان و جادان ب پاڦڙي راگرن. ههر تشته‌کی نه شرین و کریت کو نه د جهی خوډا بیسن ئه‌گهر د شیانا

مه‌دا بیت دی ههلگرین دی کهنه د جهی تایبه‌تدا بوږ کو مکرنی و هافیتنی. پوډا پاڦڙ نیشانا پاڦڙيا قوتابییه و به‌رزییا ره‌وشتی وی یه، ژینگه‌ها پاڦڙ و پاراستی نیشانا ره‌وشت و په‌روه‌ردا پاڦڙيا قوتابییه.

چالاکي

ماموستايي به‌ریز. دوو گروپان ژ قوتابیان پیکینه بوږ ئه‌نجامدانا فان چالاکیان. (به‌رسف و هه‌قبه‌یفین)

۱- قوتابی خوشتی چواره‌ویان بژمیره کو ژینگه‌ها ته پیسدکن.

۲- پیسبونا ژینگه‌هی ل سی روویان کارتیکرنی ل مه دکهت وهک (هه‌وا - ئاڤ - خاک) ئهری ئهم چبکه‌ین بوږ پاراستنا وان؟

ماموستايي به ريز:

پرسياړي ژ قوتايين خو بکه، کا چهوا دي ژبنگهها قوتابخانا خو پاريزن.

پشکا چاری

ھاریکاریا پیرو خودان پیدئیت تایبہت

ئہ گھر مروؤف مہزنبوو و ب ناؤ سالقہ چوو شیانین کار کرنی کیم دبن و پیردییت. لی ھہمی مروؤف روژہ کی ژ روژان خودان شیان بووینہ. خہلکہ کی ژور پەرورہ دہ کرینہ، لی ئہ گھر پیربوو، وی ئہو شیان نامینن و ئہو پیتقی ھاریکاری و ئارامیی و دلخوش کرنینہ.

ئہم زاروک کو کور و نہقیین وانین ناییت دلی وان بشکیتین و رەفتارین نہ جوان و نہ شرین بہرامبەر وان بکہین، قیا ریژی لی بگرین و داخازین وان جیہہ جیکہین ھەر چ بقیت ب لہز پیتقیین وان بو بہرہ شیکہین. ئہقہ کارہ کی مروؤفانہیہ ژ لایہ کیفہ و ژ لایہ کی دی ئہم ژی پشتی چہند سالہ کی دی وہ کی وان دی پیتقی ھاریکاری بین. خودان پیدئیت تایبہت وہ کی کورہ، بیڈہست و پی یان ھەر ئەندامہ کی دی یی لہشی ژ دەست داییت مافی وان لاسەر مہیہ وہک مروؤف ھاریکاریا وان بکہین.

دہمی مہ کورہک دیت دقیت ژ جادی دہربازیت، قیا ب لہز بگہینی و دەستی وی بگرین و ژ جادی دہرباز کہین.

قوتابی خوشتی:

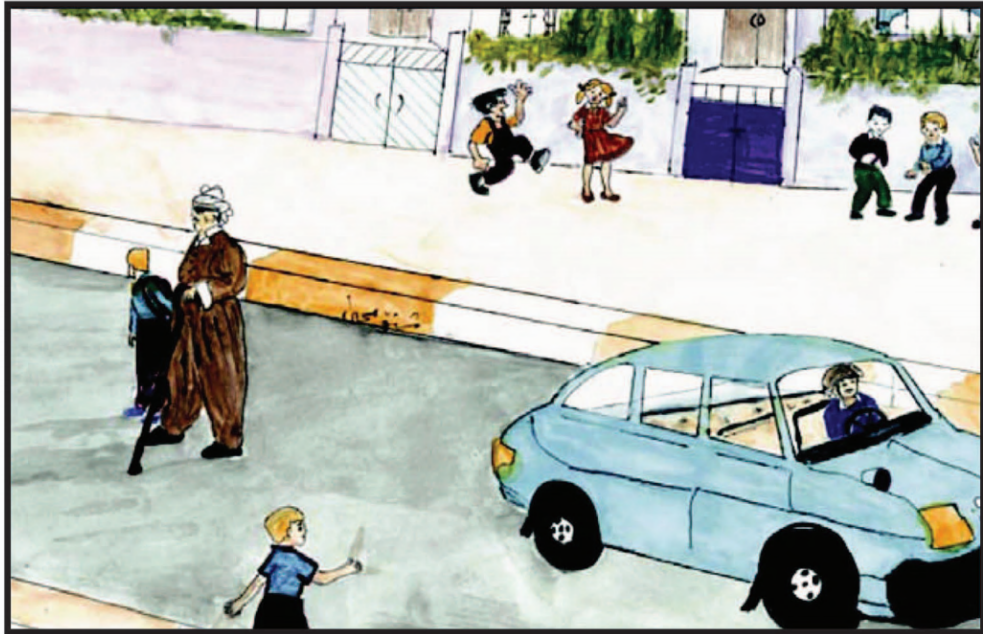
ئہ گھر جارہ کی تہ کارہک کریت، ھاریکاریا پە ککەفتیہ کی یان کورہ کی تہ کریت، بو ھەقالین خو قہ گیرہ تا کو ئووژی ل چاؤ تہ بکہن.

ماموستایی ریزدار:

گہلہک کیمنہندام و کوران روولہ کی گرنگ و مہزن ل ژیانا مروؤفایہ تی گیرایہ. ناخی ھندہک ژ فان بلیمەتان بو قوتابین خو بیژہ و بلا وان بنیاسن

چالکی

پە ککەفتی کیماسی نینہ _____ جوانیا مروؤفی د میشک و رەفتارانداہ

پشکا پینجی

رهوشتین جوان

ریژگرتنا ماموستای و نهرکین خواندن، پاراستنا پهرتووک و دهفتهر و کهلوپهلین خواندن، ریژگرتنا دایک و باب و کهسانین ژ خو مهزنت، پیگیری ب یاسایی و رینمایین هاتن و چوونی، چافدیریا پاقزییا مال و قوتابخانان و جادان، دلسوزی بو گهل و نیشتمان و پاراستنا ژینگههی، نهفه و چندیین دی ههمی رهوشتی جوانی قوتایی دهردپریت. رهوشتی جوان وهلاته کی نازاد، کومه لگهه کا پیشکهنی بهرچاؤ دکهت.

چالکی

ماموستایی ریژدار: -

داخازی ژ گروپه کی قوتابیا بکه کو نهو ب دلّ خو خشتهیه کی جوانی سهر دیواری بو پولا خو دروستبکهن دهرباری خو و رهوشتین جوان.

پیکفه یاری کرن

ماموستايى ريزدار

- ۱- پسيارى ژ قوتابيا بکه دى چهوا پەرتو کيڻ خو پاريزن.
- ۲- داخازى ژ قوتابيا بکه ژبلى قان رهوشتيڻ مه بهحسکرى چهند رهوشتيڻ دى دياربکهن.

رهوشته کى دى يى جوان ريزى ل ههفالىڻ ته بگريت. نه گهر ته تشتهك ديت يه کسهه بو خودانى وى بزقرينه. نه گهر ته نهزاني يى کييه دى دهيهه ماموستايى خو. پشتى وهرگرنا دهستويردانا دايك و بابان دى ل جهه کى تايهت ياريان كهين نابيت ل كولانان ياريان بکهين چونكى دى بيته بيزار بوونا ههفسوويان

ناقەرۆك

لاپەر	بابەت
	جوگرافيا
۱۶ - ۴	پشكا ئىككى: ئەرد
۲۷ - ۱۷	پشكا دووى: سەرچاقىن ئافى
۳۳ - ۲۸	پشكا سىي: وەرزيىن سالى
۴۰ - ۳۴	پشكا چوارى: دانىشتوان (ئاكجى)
	مىژوو
۵۳ - ۴۱	پشكا ئىككى: سالتامە
۶۳ - ۵۴	پشكا دووى: باژىرپىن دىرىنىن كوردستانى
۷۰ - ۶۴	پشكا سىي: شويىنوارپىن دىرىنىن كوردستانى
	ھاۋنىشتمانىبوون
۷۶ - ۷۱	پشكا ئىككى: خىزان
۷۹ - ۷۷	پشكا دووى: دراوسى (ھەقسوى) و رىزلىپان
۸۲ - ۸۰	پشكا سىي: ژىنگەھا قوتابجانى
۸۴ - ۸۲	پشكا چوارى: ھارىكارىيا پىر و خودان پىدقىت تايبەت
۸۶ - ۸۵	پشكا پىنجى: رەوشتىن جوان
۸۸	ناقەرۆك